RUMLAR VE TİCARET; ELEN TİCARET MEKTEBİ[1]

Έλληνες και Εμπόριο; Ελληνική Εμπορική Σχολή της Χάλκης

ST Endüstri Radyo'da Etekteki Taşlar adlı program ilginç bir sohbete ev sahipliği yaptı**.** ***Prof. Dr. Burak Arzova*** ile gerçekleştirilen sohbet, **Covid-19** süreci ve ABD hakkındaki değerlendirme ile başladıktan sonra ***"Rumlar ve Ticaret; Elen Ticaret Mektebi"*** başlığı üzerinde kıymetli bir bilgi paylaşımı ile devam ediyor. Bu zamana kadar kendisinden çok bahsedilmeyen bu okulun aslında ülkemizdeki ticaret ya da işletmecilik açısından ***"önemli bir ilk"*** olduğu konusunda dinleyicinin bir şüphesi kalmıyor. Programın son bölümünde ise ***"işletmecilik"*** ya da kullanılması istenen kavram ile ***"tüccarlık"*** eğitimi üzerine bir hasbihalle nihayete eriyor. Konuşmanın bu bölümü, tüccarlık için bir bakıma ***iade-i itibar****ın* sağlanmasının gerekliliğine vurgu yapıyor. Bu söyleşinin ***Elen Ticaret Mektebi*** hakkındaki kısmını derleyip metin haline getirerek araştırmacıların ve ilgililerin istifadesine sunmayı düşündüm. Yararlı olması dileğiyle[2]…

Muhammet Negiz

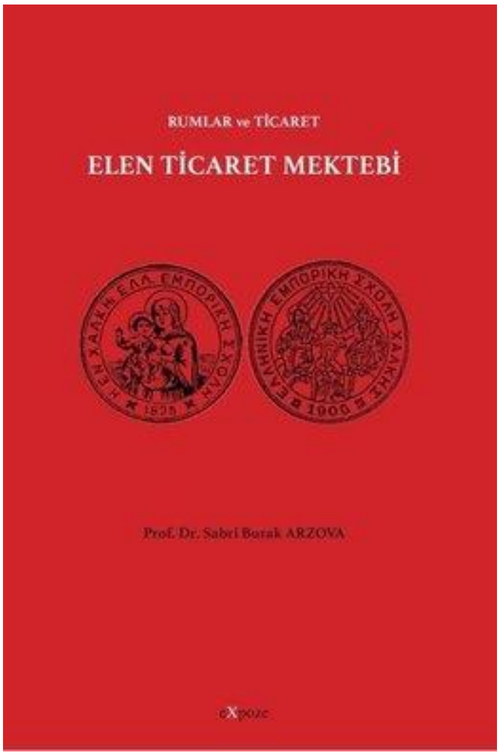
***

ELEN TİCARET MEKTEBİ

(…)

Ömer Gider: Gelelim senin yazdığın kitaba… Nereden çıktı? Nereden meraklandın? Yazma ihtiyacını nasıl duydun? Yani, Rumlar ve ticaret…

Şimdi burada neden ben de heyecanlanıyorum biliyor musun? Benim de ***"Karavan Akademi"*** diye bir projem var…



Prof. Dr. Burak Arzova: Evet! Çok güzel bir proje o! Harika!

Ömer Gider: Evet, çok teşekkür ederim. Sağ ol! İnşallah hayata geçireceğiz onu… Ve karavanla ben il il gezerken, büyük ihtimalle hani… Senin burada araştırdığın insanlar gibi insanlar da çıkacak karşıma… Yani o eski dönemden ticaretle uğraşanlar… O yüzden çok ilgimi çekti… Nedir bu ***Elen Ticaret****…* ***"Elın"*** mı deniliyor? Nasıl?

[1] Prof. Dr. Burak Arzova İle Ömer Gider Söyleşisi, Hazırlayan: Muhammet Negiz, mnergiz@live.com
[2] 15.03.2021

Prof. Dr. Burak Arzova: Elen, Elen!

Ömer Gider: Yunan galiba değil mi?

Prof. Dr. Burak* Arzova: *Evet! Elen, ***"Yunan Irkı"*** demek… Yunan ırkı… Rum ırkı…

Şimdi, bu nereden ortaya çıktı? Bilmiyorum tanıyor musun? Bizim Marmara Üniversitesi'nde rahmetli **Oktay Güvenli** hocamız vardı…

Ömer Gider: Evet…

Prof. Dr. Burak Arzova: Allah rahmet eylesin. Yakın zamanda kaybettik. Çok üzüldüm. Bizim için kutup yıldızı olan bir hocaydı… Allah, gani gani rahmet eylesin… Hem lisans, hem yüksek lisans, hem de doktorada benim hocam oldu ve onla çok yakın temasım vardı her zaman…

Daha evvel muhasebe tarihine yönelik olarak da çok eser verdi… Bunlardan bir tanesi **Luca Pacioli** isimli bir İtalyandır… Venedikli… Dolayısıyla ***Luca Pacioli***'nin hayatını tercüme ederken Fransızcaya tercüme edilmiş metinlerden ona yardımcı oldum. Hoca, kendini özellikle muhasebe tarihine vakfetmiş bir insandı. Bir gün bana dedi ki; ***"Ya"*** dedi, konuşuyoruz… ***"Bu Heybeliada'da bir okul var"*** dedi, ***"Biliyor musun? Elen Okulu diye bir okul var."*** dedi. ***"Bu okulun tarihi, Marmara Üniversitesi'nden daha eski…"***



Luca Pacioli

Bu, benim kafamda bir köşede kaldı ve hep şunu görürüm: Bizim Marmara Üniversitesi'nden… Mensubu olmaktan müthiş gurur duyduğum bir üniversite… Türkiye'nin en büyük üniversitelerinden bir tanesi… Çok kalabalık… Yani, bu önemli bir üniversite ve hep şunu söyleriz biz… Gerek dönem açılışlarında… Gerek toplantılarda… ***"Marmara Üniversitesi, Türkiye'nin en eski ticaret eğitimini veren üniversitedir."*** Ama! Aslında öyle değilmiş! Yani, ***Elen Ticaret Mektebi***'ne baktığımda…

Şimdi bizim Marmara Üniversitesi'nin kuruluşu… Resmi kaynaklara göre ***16 Ocak 1883***. O zamanki ismi: ***Hamidiye Ticaret Mekteb-i Âlisi***… Daha sonra… Bu, üniversite değil tabii o zaman… Sonra ***İktisadi ve İdari İlimler Akademisi***'ne dönüşüyor… Yaşı bizden büyük olan abilerimiz çok iyi hatırlayacaklardır… Özellikle muhasebe camiasına çok büyük hizmetler vermiş olan bir okul bu… ***İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi***… Bankacılar, o dönemde

oradan çıkmışlar… Arkasından Marmara Üniversitesi'ne dönüşüyor… Marmara Üniversitesi, 1959'da ***İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi*** oluyor. 1982'de de işte ***Marmara Üniversitesi*** kuruluyor.

Tabii Marmara Üniversitesi, kökeni olarak baktığında, -evet- Osmanlı'ya kadar giden bir kökeni var. Bu ***Elen Ticaret Mektebi*** olarak adlandırılan bu Heybeliada'daki okul, o zamanlar, 1831 yılında Türkiye'nin en eski ticaret mektebi ama ***"özel ticaret mektebi"*** olarak karşıma çıktı araştırmalarda… Ve bu, Rum tüccarlar tarafından kurulmuş olan bir okul…



Fotoğraf: Elen Ticaret Okulu, Kaynak: Agos Gazetesi[3]

Şimdi tabii, şunu düşündüm kitabı yazarken: Bunu belli bir metne ve bir mantık silsilesine oturtmam lazım… Sadece okulu anlatamazsın… Yani, ***neden mesela Elen Ticaret Mektebi kuruldu da Yahudi Ticaret mektebi kurulmadı?*** Yani, ***"Niye Rumlar üzerinden yürüdü bu olay?***" diye baktığımda, aslında şunu gördüm Hakan: Yani, Türkiye'de… Yani, o zamanki Osmanlı Devleti diyelim… 1800'lerde… Sanayi Devrimi olmuş… İşte… Dünya ticareti, yoğun bir şekilde artıyor… Müthiş ilerlemeler var I. Dünya Savaşı'na kadar…

Bu dönemde ticaret… Özellikle İstanbul, çok önemli bir merkez! İstanbul Limanı! Karaköy Limanı! Bugün o geçtiğimiz… Yani, vapuru Karaköy'de terk ettiğimiz, biraz daha Haliç'e

[3] Agos Gazetesi'ndeki haberde okulun ismi ***"Rum Ticaret Akademisi"*** şeklinde geçmektedir. (Muhammet Negiz)

doğru giden o liman, çok önemli bir liman… Dünyanın… Bugün **"hub"** diyorlar o limanlara… Her yerden (gelen) malların boşaldığı ve her yere (giden) malların yüklendiği bir liman… Anadolu'dan mallar geliyor, İstanbul'un iaşesi için… İstanbul Limanı'na boşalıyor. Karadeniz'den mallar geliyor… Bu mallar, Akdeniz üzerinden diğer devletlere gidiyor. Akdeniz'den mallar geliyor… Uzak yollardan mallar geliyor… Gene İstanbul üzerinden kara yoluyla Avrupa'nın içlerine kadar giden bir süreç… Ve oraya baktığım zaman, aslında demin saymış olduğum… Şu anda bizim ***"azınlıklar"*** olarak, Lozan Anlaşmasıyla, anlaşma çerçevesinde aldığımız Yahudiler, Rumlar ve Ermeniler bu dönemde ticaretin içerisindeki kişiler… Fakat Rumlar, bunlardan ayrılıyor… Çünkü Rumlar, deniz ticaretine hâkimler. Dolayısıyla ticaret de deniz yoluyla yürüdüğü için Rumlar, ticaretin gerçek anlamda hâkimleri… Hem de öyle böyle değil! Yüzde seksenler seviyesinde hâkimler Rumlar ticarete…

Ben, hep şeyi düşünürdüm… Zenginlik anlamında bahsedildiğinde de, ***"Yahudiler daha zengindir, daha varlıklıdır… Aslında ticaret… Çok daha yatkındırlar onlara…"*** diye… Ama öyle değilmiş mesela… O dönemi incelediğim zaman onu gördüm. Ve bu dönemde… Aslında sen de yayının başında söyledin… Biz daha çok işin üretim kısmındayız Müslümanlar olarak… O da Anadolu'da toprak işleyerek, tarımsal üretim kısmındayız ve üretilen bu ürünleri de dünya pazarlarına ya da Avrupa'ya pazarlayanlar da, o dönemde gene Anadolu'da yaşayan gayrimüslimler…

Yani, bunlar ağırlıklı olarak Rumlar… Çünkü Anadolu'nun çok içlerindeler o dönemlerde… Daha mübadele falan yok. Dolayısıyla, işin bir tarafında bu var. Bir diğer tarafında, gene Rumların çok hâkim olmasının sebeplerinden bir tanesi… Sadece Türkiye'de yok o dönemde Rumlar… Örneğin; Fransa'da da Rumlar var… İşte… Aynı şekilde, Rusya'da da Rumlar var ve Rumlar birbirleriyle ırk yakınlığından dolayı ticaret yapıyorlar. Ticareti bir nevi ellerinde tutuyorlar. Onun için de o dönemin en önemli kişileri…

Tabii… Demin söylüyordum… O, bir şekilde kaybolmasın diye tekrar edeyim… Ermeniler, Rumlar ve Yahudiler gene azınlıklar olarak o dönemin en önemleri tüccarları ve o dönemde ticaret yapan kişileri ama bunun en önemli sebeplerinden bir tanesi çok dilli olmaları… Yani, uluslararası ticaret yapacaksa yabancı dilli olmak zorunda!

Bugün İngilizce bilmiyorsan ticaret yapamazsın! Dünyanın dili! O dönemde de Yahudiler, Rumlar, Ermeniler çok dilliler… Yani, sadece kendi dilleri olan dilleri bilmiyorlar. Diğer dilleri de… Örneğin; ***"Frenkçe"*** deniliyor… Fransızca o dönemin ticari dili… Fransızcaya hâkimler. İtalyanca biliyorlar… Ya da işte… Rusça öğreniyorlar… Yani, bundan dolayı da ticarete hâkimler ve aslında ticareti yaparlarken bu ticareti geliştirmek için de dönemin en önemli hükümdarları… Yani Osmanlı'da o dönem aynı zamanda II. Mahmut dönemi… Yenilikçi bir padişah… Bu tüccarlara berat veriyor. Yani onların ticaret yapmalarına bir şekilde imkân tanıyor. Ve bu Osmanlı tebaasına tabi olan tüccarlar, çeşitli konsolosluklar altına girip onlardan berat sağlayarak, o beratlarla beraber hem tercüman olarak görev yapıyorlar hem de ticarete katkı sağlıyorlar. İşin doğuş yönü buradan kaynaklanıyor.

Ömer Gider: Gerçekten de enteresan! Peki, hani okulu bulabildin mi? Okulun, işte ne bileyim, hala binası duruyor mu? Ya da okulla ilgili kayıtlar mesela… Oradan mezun bir… En son ne zaman kapattılar okulu? Ne zaman bitti? Böyle şeyler de bulabildin mi? Yoksa…

Prof. Dr. Burak Arzova: Buldum! Yani şöyle planladım… İstersen, vaktimiz varsa… Plandan gidelim. Neleri anlattım?

Ömer Gider: Var var…

Prof. Dr. Burak Arzova: İşte dedim ki… Osmanlı ticaretinde, bir kere, gayrimüslimlerin rolünden bahsettim. Genel olarak yani… Burada ayırmadım Yahudi, Rum, Ermeni diye… Sonra ***"Neden Rumlar ve ticaret?"*** olduğundan bahsettim. Sonra ***"Sanayi Devrimi'nin dünya ticaretine etkisi"***ni anlatmaya çalıştım. Eskiden bu kadar yoğun ticaret yapılmıyordu. Sanayi Devrimi ile beraber buharlı makinelerin gelişmesi, gemi teknolojisinde bunların kullanılması ticaretin yük taşıma miktarını, aynı zamanda, ticaretin hızlanmasını arttıran unsurlar oldu. Bu şekilde dünyanın birçok yerine gemiler ulaşmaya başladı.

Sonra tabii… ***Osmanlı-Rus ilişkileri*** çok önemli bu dönemde… Konuyu incelerken onu mutlaka görmem gerekiyordu. ***"Küçük Kaynarca Anlaşması"*** var… O zamana kadar, ta Fatih zamanında… Rahmetli Fatih Sultan Mehmet zamanında, Karadeniz kapalı bir deniz haline gelmiş. Adı ***"Kapalı Deniz"…*** Yani tamamen Türk hâkimiyetinde…

Ama daha sonra Osmanlı küçülmeye başladıkça, bu küçülme ile beraber Karadeniz'de Rus hâkimiyeti de ortaya çıkıyor ve Ruslar aslında diplomasi anlamında da çok önemli bir ülke… Yani, hep biz diplomaside İngiltere'yi görürüz ama Ruslar da çok önemli… Ve bu dönemde Ortodoks olmalarının sağladığı avantajla da Rumlarla yakınlık kuruyorlar ve Rusya içerisindeki Rumlarla, Osmanlı tebaası Rumları bir araya getirmeye çalışıyorlar bir şekilde… Bu tabii siyasi amaçlarla…

İşin bu tarafında aslında bölgesel güç olma sevdası da var. Sonra Rusya, Osmanlı Devleti içerisinde bu Rumları kışkırtıyor ve onlar tabii biz "Yunan İsyanı" diyoruz ama aslında Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanması… Onlar da ***"Yunan Bağımsızlığı"*** olarak adlandırıyorlar ve her yıl ***"Yunanistan'ın Bağımsızlığı"*** diye bağımsızlık günlerini kutluyorlar. Ve Yunanistan'ın bağımsızlığı var… Süreç öyle ilerliyor… İşte bu süreçte olan, bizim buradaki Rumlara oluyor. Bir şekilde onların bu süreç içerisinde yer almaları ya da padişahlar tarafından hoş görülmemesi ta bizi taşıyor taşıyor ve okul…

Okulu birazdan anlatacağım ama 1920'li yıllarda okul kapatılıyor. Çok kısa bir ömrü var aslında… Fakat okul kapandıktan sonra, okulun mülkiyeti Deniz Kuvvetleri'ne devrediliyor ve çok uzun bir müddet Deniz Lisesi olarak da kullanıldı Heybeliada'da… Tabii, şimdi Deniz Lisesi falan kalmadı… Biliyorsunuz 15 Temmuz darbe girişiminden sonra kapandılar. O zaman, o kullanılmıştı… Yani, Deniz Lisesi olarak…

Fakat geldiği nokta, ilk önce kurulması… Oradaki bir kilisenin içerisine Rum tüccarlar tarafından okul kuruluyor ve arkasından da okulun geldiği süreç… Kısaca özetleyerek söylüyorum… 1920'li yıllarda okulun kapanmasına ve bazı okulun taşınmazlarına el konulmasına varıncaya kadar… Yani istimlakine kadar giden bir süreçte kapanıyor. 1910'dan

başlıyor bu süreç… 1920'lere geldiğimizde de okul kapanmış oluyor. Dolayısıyla, aslında son darbe 1929 yılında ***"Emval-i Metruke"*** denilen bir uygulamayla yani bazı gayrimüslimlerin mallarına el konulması süreciyle beraber de el konulmuş olarak duruyor. Şu anda kullanılmıyor.

Ama belki biraz daha detaylı gireriz… Sakladım okulu… Okul, kendi döneminin gerçekten en önemli ticaret okullarından bir tanesi… Çok ilginç dersler var… Ben, göreve Marmara Üniversitesi Meslek Yüksekokulu'nda başladım. Meslek Yüksekokulu'nda biz, çok güzel dersler gördük o dönemde… İşte… Mal Teknolojisi (dersini) gördük… Pazarlama falan… Sen de biliyorsun zaten…

Ömer Gider: Ben de oradanım…

Prof. Dr. Burak Arzova: Biliyorum… Onun için... Biliyorum…

Ömer Gider: Evet…

Prof. Dr. Burak Arzova: Okulun aslında gözbebeği olan bir bölüm… Ben, şuna benzettim… Bunu da kitaba yazdım… Dedim ki, ***"Bizim okuduğumuz zamandaki görmüş olduğumuz derslerin benzerleri de o dönemde okutulmuş."*** Yani, aslında biz o mirası belki aynı kökenden gelmiyoruz ama Marmara Üniversitesi olarak, sanki onların ders programlarını kendi programlarımıza taşımışız. Şimdi tabii, ***"Mal Teknolojisi"*** falan… Yoktu o dersler ama bizim okuduğumuz dönemde vardı… Rahmetli hocamız… Unuttum hocanın ismini… Çok iyi bir hocamızdı. Ona…



Ömer Gider: Mal teknolojisi değil mi? Muammer Hoca[4]…

Prof. Dr. Burak Arzova: Allah rahmet eylesin… Gani gani…

Ömer Gider: Allah rahmet eylesin… Gerçekten…

Prof. Dr. Burak Arzova: Bugün hocalarımızı çok şey andık ama hepsi birbirinden kıymetliydi… Muammer hocamız, o dersi hem keyifle anlatırdı hem de çok güzel bir kitabı vardı. Durur bende o kitap…

Ömer Gider: Hatırlıyorum ben de…

---

[4] Muammer Kocaoğlu

Prof. Dr. Burak Arzova: Değil mi? Çok güzel, keyifli bir kitaptı yani…

Ömer Gider: Şu anda öyle bir ders yok galiba, değil mi?

Prof. Dr. Burak Arzova: Yok. Bildiğim kadarıyla yok. Çünkü değişti. Biliyorsunuz, şimdi Erasmus Sistemi'ne tabi olmak zorundayız. Aslında, Avrupa Birliği sürecinde hep söylüyorum ben… Bizim sadece insanlarımız Avrupa Birliği'ne entegre olmadılar. Vizeden dolayı… Serbest dolaşım olmadığı için ama mallarımız Avrupalı! Yani, ürettiğimiz sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünleri Avrupalı! Ama… Üniversitelerimiz mesela birçok anlamda Avrupalı… Öğrencilerimiz, değiş-tokuş anlamında gidiyorlar. Derslerimizi Avrupa ile entegre ettik. Hemen hemen aynı dersleri ya da benzer içerikli dersleri okutuyoruz. Dolayısıyla, çok rahat… Bir öğrenci 3. sınıfta gidiyor… Dörtte tekrardan devam edebiliyor. Onun için o anlamda Avrupalı sayılıyoruz.

Ömer Gider: Evet, gerçekten de çok önemli… Okuldan da bahsedeceğiz tabii… Bilmiyorum ne kadar bir süremiz kaldı… Üçüncü bölüme geçeceğiz herhalde…

(…)

Heybeliada'daki Deniz Lisesi'nin eskiden böyle bir okul (***Elen Ticaret Mektebi***) olduğunu bilmiyordum. Hani, Heybeliada'ya gemi yanaşırken liseyi görüyoruz zaten… O lise…

Prof. Dr. Burak Arzova: O (***Elen Ticaret Mektebi***), yukarda yalnız... O, aşağıdaki okulu karıştırmayalım… Bu, yukarıda…

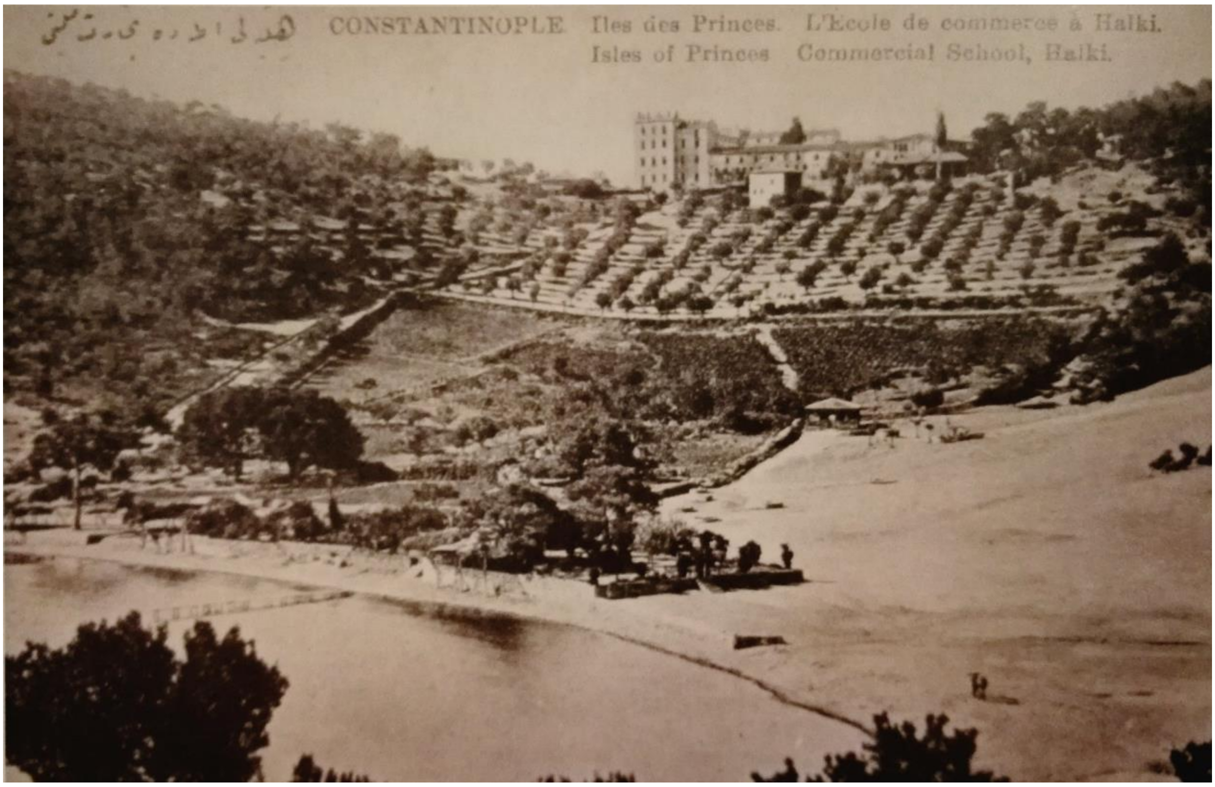
Ömer Gider: O, yukarıda?

Prof. Dr. Burak Arzova: Evet… Onu alıp daha sonra aşağıya indiler onlar…

Ömer Gider: Aşağıdaki duruyor hala galiba…

Prof. Dr. Burak Arzova: Evet… Yukarıdaki de duruyor…

Ömer Gider: Eski yukarıdaki…



Heybeliada Elen Ticaret Akademisi, 1922 tarihli bir kartpostal[5]

Prof. Dr. Burak Arzova: Belki çok eski olanlar şöyle bilebilirler… ***"Telsiz Mektebi"*** diye bilebilirler… Yani, yaklaşık 70 ya da 65 yaşındakiler, Heybeliada'ya gidenler ya da o bölgede yaşayanlar, ***Telsiz Mektebi*** diye de bilebilirler orayı… Bir diğer adı da odur. Telsiz Mektebi'dir.

Ömer Gider: Anladım… Şimdi peki, ne olarak kullanılıyor orası?

Prof. Dr. Burak Arzova: Boş şu anda… Şu anda kullanılmıyor. Boş…

Ömer Gider: Üniversite yapalım orayı ya? (Gülüyor…)

Prof. Dr. Burak Arzova: Keşke ama tabii… Yani, sonuçta mülkiyeti bize ait değil… Yani bize ait değil derken vakfa ait… Rum vakfına… Sıkıntılı süreçler… Aslında çok kolay! Bir günde çözülecek problemler ama çözmemeye diretiyoruz.

(…)

Ömer Gider: Aslında burada konuyu sürdürülebilirliğe nasıl getireceğimi bilmiyorum… Çünkü bunun üzerine düşünmedim… Konuştuğumuz konudaki sürdürülebilirlik, galiba, eğitimini aldıktan sonra, iş dünyasına atıldıktan sonra, insanların hayatında ticaretteki sürdürülebilirliğe ilişkin şeyler söyleyebiliriz. Ya da hiç önemli değil… Bugün konuyu

[5] Kaynak: Adalar Ortak Mirasımız Platformu Facebook Hesabı, https://www.facebook.com/adalarortakmirasimiz/photos/pcb.425961824544005/427697821037072, Son erişim tarihi: 14.03.2021. (Muhammet Negiz)

tamamen bu okul üzerine tutabiliriz. Mesela şöyle bir anım var benim. Onu anlatmak istiyorum…

Ben, aynı meslek yüksekokuluna yatay geçişle geldim. Ben Kırklareli'nde işletmecilik okudum. İlk okuduğum okul… Yani birinci senesini orada okudum. İkinci senesinde satış yönetimine geçmiştim Marmara Üniversitesi'ne... Oradaki, bize işletme dersi veren Gökhan Hoca… Hiç unutmam… Kulakları çınlasın! Şöyle bir soru sormuştum… Demiştim ki; ***"Hocam"*** demiştim… ***"İki arkadaş, birlikte bu okula girdik. İkimiz de aynı eğitimleri aldık. Üç aşağı-beş yukarı aynı zekâ seviyesindeyiz. İkimiz de mezun olacağız. Ve burada öğrendiğimiz birtakım bilgiler var…"*** Yani ne bilgileri var? Bir işletme nasıl yönetilir? Nasıl pazarlama yapılır vesaire… ***"Peki, ileride birimiz başarılı, diğerimiz başarısız olursak bunun sebebi ne olacaktır?"*** dedim. Yani, üniversite birinci sınıfta okuyan bir çocuğun naifliği ile böyle bir soru sordum. Hoca, yüzüme baktı… Şöyle bir şaşırdı. Yani, beklemediği bir soruydu. Sonra, tabii soruyu sınıfa çevirdi. ***"Çocuklar, ne düşünürsünüz bu konuda?"*** falan dedi… Ama o kadar güzel bir cevap geldi ki hocam… Ben bunu eğitimlerimde çok kullanıyorum… Dedi ki; "Hanginiz daha çok risk alırsanız, o daha çok başarılı olacaktır." dedi.

Şimdi… Sürdürülebilir bir esnaflık için, sürdürülebilir bir işletme yönetimi için risk almak, hele de pandemiyi yaşadıktan sonra, hala devam ediyor mu sence? Hala risk alabilen daha başarılı olabilecek mi acaba?

Prof. Dr. Burak Arzova: Valla… Sürdürülebilirlik çok önemli bir konu ama Peygamberimizin de bir tane hadisi var… Belki rastlayanlar olmuştur… Diyor ki; ***"Ticarete atılın ve cesur olun. Çünkü rızkın onda dokuzu cesarettedir."*** Ben, yani… Böyle olduğunu düşünüyorum. Ama bu "riske atılın" demek, "körü körüne" girmek anlamında değil!

Ticarete ya da ticaret yaparken… Yani, enine boyuna tartmak… Ortaya çıkabilecek olan riskleri bir şekilde nasıl eleyebileceğini düşünmek ve en önemlisi kalıcı olabilmek… Kalıcı olabilmenin geçtiği en önemli yolun da dürüst ve doğru ticaretten geçtiğine inanıyorum. Eğer sen dürüstsen ve doğruysan… Hep çok sevdiğim bir söz var, ***"Sen doğru ol, eğri kendini belli eder"*** diye…

Dolayısıyla sen doğruysan eğer, mutlaka o doğruluk sana kazandırıyor ve zaman içerisinde bunu görüyorsun. İlk başta yalnız kalıyorsun, doğru olduğun için ama dürüst olduğun için de yalnız kalabilirsin artık… Çünkü toplumun genel gidişi dürüst olmayanı ödüllendiren bir sistem oldu. Ama sen daha sonra o dürüstlük ve doğrulukla güvenilir olabiliyorsun. Bence önce dürüst/doğru olmak ve sonrasında güvenilir olmak, sürdürülebilirliği ortaya çıkartan temel unsurlar… Yani, ***"Nereye bağlarız?"*** derken aslında okulu sürdürememişiz mesela… Bu, benim içimde bir yara… Yani, diyeceksiniz ki; ***"Marmara Üniversitesi devam etmiş."*** Tamam! Devam etmiş ama ben sana birkaç tane örnek söyleyeyim… Bizim bu Elen Ticaret Mektebi'nin muadili olan okulları…

Mesela ***École Supérieure de Commerce***… Bugün Fransızların ticaretin en önemli merkezi olarak gördükleri okul… Yüksek Ticaret Okulu… Bugün buradan çıkan, Avrupa'nın herhangi bir yerinde hatta dünyanın her hangi bir yerinde iş bulur. Çok rahat! Hemen başka bir okul

söylemek istiyorum. ***Wharton School of Business***, bugün Trump'ın bile gittiği okul! Yani, dünyanın en büyük ticaret okullarından bir tanesi… İşte Almanya'da ***Handelshochschule***… Aynı şekilde Bunları adamlar sürdürebilmişler… Yıllar üzerinde bunlara değer katmışlar ve ders programlarıyla ticaretle yakın olarak, ticaret erbabının istediği modele uygun insanlar yetiştirebilmişler.

Biz? Şu kavramı kaybettiğimizi düşünüyorum… Bilmiyorum sen katılır mısın ama bir ***"Tüccar"*** kavramı… Tüccar olmak kötü bir şey değil!

Ben, mesela diyorum ki… Bizim Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi'nin… Ben sonuçta İktisadi ve İdari Bilimler'e girdim ama İktisadi ve İdari Bilimler'den bölündük biz… İktisat Fakültesi… İşletme Fakültesi… Siyasal Bilgiler…

Her okulun bir misyonu var! Ben, kitapta bunu da başlangıçta söyledim. İstanbul Üniversitesi'nin bir misyonu var… Fakülte olarak, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'nin bir misyonu var! Sorsan… ***"Bizim Marmara Üniversitesi'nin misyonu nedir?"*** dediğimizde ben şunu derim… Bu, okulun 25 seneden beri mensubu olan bir kişi olarak… Hocalık olarak söylüyorum… Öğrenci olarak daha da eski… Derim ki; ***"Bizim okulun misyonu tüccar yetiştirmek."*** Yani, ***tüccar, tacir***… Bu önemli bir kavram! Bunu bıraktık son dönemlerde… Biz, hemen büyük işadamı olma hayalinde oluyoruz. Ama şunu da görüyorum: Birçok… Ben de eğitimlere gittiğim zaman, esnaflıktan işadamlığına geçemedik birçok yerde… Hala büyük işadamı olarak gördüğümüz kişiler esnaf tarzıyla devam ediyorlar. Mantıkları o şekilde devam ediyor. Büyümek anlamında söylemiyorum ama eğer böyle çok farklı bir yapıyı kurmak istiyorsan senin artık düşüncelerin de, davranış biçimin de o farklı yapıya uymak zorunda…

Onun için ben… Mesela bizim üniversitenin misyonunun ***"tüccarlar yetiştirmek"*** olduğuna inandım ve öyle olduğunu düşünüyorum. Piyasanın içerisinde olan, piyasanın ne istediğini bilen… Mesela, hayalimde şöyle bir ders vardı. Diyordum ki, "Ya ticari matematik dersini biz okullarda normal matematik dersi içinde okutuyoruz ama..." Yani şunlar kalmadı artık… Mesela, ben 3 ay vadeli senet vermiştim. Bu senetleri bana iade etmek istiyor karşımdaki kişi… Onun yerine hangi vadede kaç tane senet düzenlemeliyim ki aynı birbirine denk olsun? Şimdi bu önemli bir şey… Şimdi, ticaret erbabı bunu bilebilmeli…

Ya da mesela ticari coğrafya öğretmeniyim ben okulumda öğrencilere… Yani nedir? İşte, nereye gittiğinde nasıl davranabileceğini bilmesi lazım. Ben kendi çocuklarıma da söylüyorum. Bir tanesi daha sosyal zekaya sahip… Daha farklı bakabiliyor konulara… Girdiği ortama hemen ayak uydurabilen birisi… Daha mantıklı hareket eden ama sosyal zekası daha az olan… Dolayısıyla daha soğuk gibi duran bir tip… İki tane farklı karakter… Ama ticari coğrafya dediğin aslında o coğrafyada iş yapmak istiyorsan, o insanların ne düşündüğünü bilebilmen lazım… O insanlarla iletişim kurarken nelere özen gösterdiğini bilmen lazım. Bunlara ***"cultural tips"*** diyor yabancılar. Yani kültürel özellikleri bilmek… Bu önemli diye düşünüyorum…

İşte bak… Senin yapacağın proje onun için çok değerli… O kadar önemsiyorum ki onu. İşte diyorsun ki; ***"Anadolu'ya gidip ticaret erbabının geçmişte yaptığı unsurlar nelerdi? Onları öğrenmek istiyorum."*** Mesela nasıl pazarlık yapılacağını bilmen lazım.

Adap! Yani, konuşma adabını bilmen lazım! Bu çok önemli bir şey!

Ömer Gider: Evet!

Prof. Dr. Burak Arzova: Bizim mesela… Müsaade edersen bir anımızı anlatayım…

Ömer Gider: Lütfen!

Prof. Dr. Burak Arzova: Biz tane hocamız vardı bizim… Sosyoloji hocamız… Lisede… Yaşıyorsa Allah uzun ömür versin, vefat ettiyse Allah rahmet eylesin. Derdi ki; ***"Bir kız evine gidiyorsunuz. Kız isteyeceksiniz… Diyorsunuz ki; ' Bizim oğlan, sizin kızı çok beğenmiş. Haydi, aldık kızı gidiyoruz!' Ne yapar kızın babası? Öldürür sizi!" dedi. Yani, kime gelsen aynı şeyi yapar… "Ama eğer sen gittiğin zaman 'Allah'ın emri Peygamber'in kavliyle… Çocuklar birbirini beğenmiş… Biz, ailelere de onları onaylamak düşer. Çocukların istedikleri şekilde hareket etmelerine onay veririz. Siz ne diyorsunuz?' deseniz, adam şeker gibi cevap verir."*** dedi. Şimdi bu önemli… Biz buna belagat diyoruz. Söz söyleme sanatı… Yani retorik… Yabancı dilde… Onun için nasıl konuşacağını, insanlara nasıl yaklaşacağını, adabının ne olması gerektiğini öğretmiyoruz biz gençlere…

Zor durumdaki adam da öyle bir konuşuyor ki! Adam, kalkıp onu dövse yeridir! Yani, o kadar farklı boyutlara gidiyor işler…

Ömer Gider: Evet!

Prof. Dr. Burak Arzova: Hâlbuki çok güzel yapabiliriz bu işleri… İşte bunları sürdürememişiz. Mesela geçmişten aldığımız büyük bilgileri taşıyamamışız bu dönemlere… İnsanların ne düşündüğünü bilememişiz ya da diyelim ki muhasebe öğretiyoruz çocuklara… Muhasebeyi sadece bir defter tutma olarak öğretmenin onlara ne kadar zararlı olduğunu hep derslerde de söylüyorum; ***"Muhasebe aslında bir düşünce matematiği…"*** Çünkü insanın ilk başta kendi vicdanı ile bir muhasebesi var… Çünkü sen, bir köpeğe kötü davrandığın zaman, bir kediyi itip kalktığın zaman… Önce kendi vicdanınla onu muhasebe ediyorsun; ***"Ben ne yaptım?"*** diye… Akşam yattığın zaman, kafanda onu tartabiliyorsun… Dolayısıyla, muhasebe hayatın her evresinde olan bir şey…

Ve biz… Öğrencilerimizi sanatla destekleyememişiz mesela… Sürdürülebilir kılmamışız. Ama bu ***Elen Ticaret Mektebi'ne*** baktığımda, o kadar enteresan ki… O dönemin en büyük sanatçılarından bir tanesi, Viyana'dan gelmiş… Operalar besteleyen kişi… İsmi ***Ludwig Gothov-Gruneke***… Gelmiş ve burada ders vermiş! Bu adam, öğrencileri sanatla bütünleştirmiş. Şimdi o okuldan çıktıktan sonraki halini düşün! Türkçe biliyorsun, Rumca biliyorsun… Sadece Rumlar yok ayrıca okulun içerisinde! Ermeniler var… Yahudiler var… Türk öğrenciler var… Yatılı olarak okuyorlar. En az bir yabancı dil biliyorsun! Fransızca-İngilizce biliyorsun… Dünya coğrafyasını biliyorsun… Gemicilik biliyorsun… Ticaret biliyorsun… Mal teknolojisi biliyorsun… Madenleri anlıyorsun! Ondan sonra… Doğal ve sınai ürünler ayrımını gerçekleştiriyorsun… Sana bu arada derslerden de bilgiler veriyorum. Hayvansal ürünlerin neler olduğunu biliyorsun… Bitkisel ürünleri biliyorsun… Bir tekstil ürününe baktığın zaman, tekstil ürününün iplik kalitesini anlayabiliyorsun… Köklerini anlayabiliyorsun, kâğıt üretimin anlıyorsun falan… Borsa faaliyetlerinin neler olduğunu

biliyorsun. Seni herkes alır, bünyesinde barındırır! Çünkü komplike birisi oluyorsun! Bunları bildiğin zaman da tüccar oluyorsun! Yani, malı alırken kazanıyorsun aslında! Satarken değil! Önemli olan, insanın bunu yapabilmesi!(Bkz: Eski Rum Ticaret Okulu-École de commerce à Halki) [6]

Ömer Gider: Hocam, müthiş bir yelpaze ya! Değil mi?



Heybeliada Deniz Lisesi Hazırlık Sınıfı Binası. Eski Rum Ticaret Okulu

Prof. Dr. Burak Arzova: Evet!

Ömer Gider: Müthiş bir yelpaze! Yani, hayvansal ürünü tanımaktan, tekstil ürününe… Tüm meslekleri içine alabilecek bir yapı oluşturmuşlar! Tüm sektörlerle çalışabilecek bir adam üretilmiş orada! Öyle bir eğitim verilmiş. Çok enteresan bir şey yani!

Prof. Dr. Burak Arzova: Mesela, şimdi bak… Bir ticaret dersleri var bunların o dönemde! İşte mesela… Emtiayı anlatıyor… Menşei ülkeyi anlatıyor… Malların pazara sürüm yerlerini anlatıyor… Genel maliyetlerin neler olduğunu anlatıyor… Sabit maliyetleri anlatıyor… Muhasebenin sağladığı rolleri anlatıyor… Mesela, fiziki coğrafya dersi var… Bir de doğal ve sanayi ürünlerinin üretiminde kullanılan fiziki coğrafya ile olan ilişkisini anlatıyor! Sanayi üretiminde rekabet analizi veriyor… Fabrika yerleşim düzenini anlatıyor! İşletim yollarına bakıyor… Temel mal bilgisi veriyor… Borsayı anlatıyor… Taşımacılığın nasıl yapılması gerektiğini anlatıyor… Birçok şeyi anlatıyor! Çok fazla ders var. Hepsine girmeyelim… Ama

[6] Fotoğraf Kaynak: https://i.pinimg.com/474x/ca/5d/5a/ca5d5af0c1ccae3304e41b2e65ec25ae--bir-zamanlar-istanbul.jpg, Son erişim tarihi: 15.03.2021 (Muhammet Negiz)

komplike bir insan haline getiriyor. Onun için bizim sürdürülebilir kılmamız için çok yönlü olmamız gerektiğine inanıyorum ben…

Ben, hep kendi öğrencilerime de şunu söylüyorum: ***"Hep aynı görüşe sahip insanlar içinde yaşarsan, görüşsüz olursun en sonunda! Yani, hep dar görüşte kalırsın! Farklı çevrelerden arkadaşların olsun!"*** diyorum. Çocuklara da söylüyorum, kendi çocuklarıma da… Farklı farklı düşünen arkadaşların olsun! İlla herkes, senin her dediğini kabul edecek diye bir şey yok! Farklı görüşü savunan birisi olsun. Bir farklılık getirir. Senin o anda olaya farklı bir bakışın, sana tüccar olarak inanılmaz şeyler kazandırabilir. Hayat bakışının farklılaşması, ilerde ortaya çıkabilecek fırsatları görmene imkân tanır! Dolayısıyla, çok yönlü olmak ve bunu sanat gibi estetikle bağdaştırabilmek bence görüşünü ve kapsama alanını genişletiyor. Yoksa, sabahtan akşama kadar hep aynı şeyi yap… Hep aynı çevre ile otur… Hep aynı çevre ile aynı muhabbeti yap… E, ne oluyorsun? Dar bir çerçeve içerisinde kalıyorsun! Hiçbir şey göremiyorsun!

Ömer Gider: Evet hocam! Gerçekten çok önemli… Yani, bu okulun ruhu bambaşka bir şey… Senin de söylediğin gibi bizim Marmara Üniversitemizde de hakikaten o hava yansımış… ***"Esnaf yetiştiriyor, tacir yetiştiriyor"*** dediğin kavrama ben de çok şey yapıyorum… Tüccar olmak! Yani, bu tüccar olmak meselesi… Aslında ***"okullu bir tüccarlık"*** bambaşka bir şey tabii! O maliyet hesaplarını bilmesi, ticareti bilmesi, ticaret adabını bilmesi çok önemli… Ben de kendi üniversitemi, bir Marmara Üniversitesi mezunu olarak, bu konuda hakikaten doğru bir şey yaptığını düşünüyorum.

Bizim okuldan tabii ki bankacı da çıkıyor… Tabii ki de yönetici de çıkıyor ama o eski İktisadi ve İdari İlimler'den bir yapıyla da dediğin gibi böyle tüccar insanlar da oradan kendi işini kuranlar… Daha sonra da ***girişimci***… Günün moda kelimesiyle…

Prof. Dr. Burak Arzova: Tabii… Girişimci dediğin***, "Tüccar"***dır aslında yani…

Ömer Gider: Evet…

Prof. Dr. Burak Arzova: Tüccar kişi, girişimcilik yapar! Sermaye birikimini kim sağlar? Tüccar sağlar! Yani Tüccar olmak çok değerli bir şeydir! Ama biz bu kavramın içini boşalttık!

Ömer Gider: Evet…

Prof. Dr. Burak Arzova: Diyoruz ki; ***"İşadamı olsun!"*** İşadamı olsun dediğin kişi kim? Maaşla başka işadamının yanında çalışan kişi haline dönüşüyor zamanla…

O zaman neyi kaybediyor? Girişimci olma özelliğini kaybediyor! Çünkü girişim, aslında hem bir parça imkânlarla kısıtlı –bu, parasal imkân- ama yaşla da kısıtlı! Yani, ben şimdi 50 yaşındaki bir kişiyim. Bu saatten sonra benim yapacağım girişimci özellik, 25 yaşındaki Burak gibi olamaz! Ya da 30 yaşındaki Burak gibi olamaz!

Ömer Gider: Evet…

Prof. Dr. Burak Arzova: Ben, eski gücümde değilim… Dolayısıyla, bunlar bana eğer bu yaşlarımda verilebilmiş olsaydı ve ben hayata o gözle 25 yaşında, 30 yaşında bakabilseydim, çok daha farklı bir yere evrilebilirdim. Yani, Bunun sağlanması gerektiğine inanıyorum.

Tüccar olmak iyi bir şey! Biz, bunu kaybettik! Yani, "***tüccar***" dediğimiz zaman kötü anlamlar ifade etmeye başladık. Hâlbuki tüccar olmak çok değerli bir şeydir. Dünyada en çok değer verilen şeylerden bir tanesidir. Çünkü sermaye birikimini onlar sağlıyorlar ve onlar, girişimcilere destek oluyorlar. Onun için ben bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Ömer Gider: Evet hocam, çok doğru söylüyorsun...

Hocam, süremizin sonuna geldik. Artık hani… Söyleyeceğin bir-iki söz var mı? Çok teşekkür ediyorum katıldığın için… Çok keyifli bir program oldu. Yani, ağzına sağlık… Yüreğine sağlık… Eline-emeğine sağlık… Okulu ayaklandırmışsın… Okulu çıkarmışsın… Hiç bilmediğimiz bir şeyle bizi tanıştırdın. Gerçekten çok teşekkür ederiz. Belki onun ruhunu Marmara'da taşıyoruz ama ilerde de ona benzer ticaret mekteplerinin açılması gerektiğine ben çok inanıyorum. Ticareti insanlara öğretmemiz lazım. Belki bunu ruhunu Karavana Akademi'de yetiştiririz hocam.

Prof. Dr. Burak Arzova: İnşallah!

Ömer Gider: Uzaktan eğitimle bir ticaret mektebi oluştururuz diye böyle şu anda aklıma geldi yani. (Gülüyor…)

Prof. Dr. Burak Arzova: Çok önemsiyorum… Çok iyi olur… Ben de çok vaktinizi almadan çok çok teşekkür ediyorum.